

Wg normy PN-EN 20286-1 **pasowanie** to wzajemna relacja między wymiarami dwóch łączonych elementów (otworu i wałka) przed ich połączeniem, wynikająca z ich różnicy.

Przez **pasowanie** rozumiemy skojarzenie dwóch części (otworu i wałka), które tworzą charakterystyczne wartości luzów lub wcisków między tymi współpracującymi częściami. Pasowanie określa charakter wzajemnej współpracy dwóch elementów (otworu i wałka).

Układ pasowań jest to usystematyzowany zbiór pasowań wałków i otworów o odpowiednio dobranych normalnych polach tolerancji, tj. polach tolerancji wałków i otworów z odchyłkami podstawowymi i tolerancjami odpowiednio wybranymi z układu tolerancji, przeznaczonych do stosowania w ogólnej budowie maszyn.

Pasowania normalne są to znormalizowane pasowania należące do układu pasowań, zalecane do stosowania w ogólnej budowie maszyn (Tabela 8÷9).

Pasowania uprzywilejowane są to pasowania normalne zalecane do stosowania w pierwszej kolejności (Tabela 8÷9).

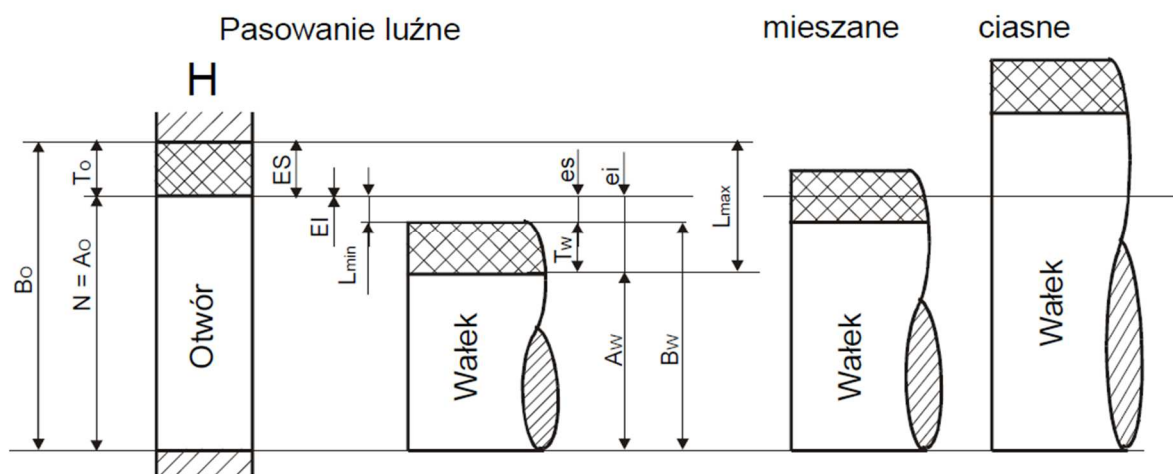
Zasady pasowania

Stosując przy jednakowych wymiarach nominalnych otworu i wałka różne wartości tolerancji oraz różne wartości i znaki odchyłek granicznych, otrzymuje się różnorodne odmiany pasowań. W celu ułatwienia stosowania pasowań przyjęto dwa podstawowe układy (zasady) pasowań: zasada stałego otworu i zasada stałego wałka.

Zasada stałego otworu – jest to zasada tworzenia pasowania, według której różne luzy i wciski wynikają z połączenia otworu podstawowego z wałkami o różnych polach tolerancji (otwór podstawowy jest to otwór, którego dolna odchyłka jest równa zero $EI=0$).

Zasada gdzie wymiar wałka (zewnątrzny) jest dopasowywany do wymiaru otworu (wewnętrzny). $EI=0$ (tolerowanie asymetryczne), żądane pasowanie uzyskuje się poprzez dobranie odchyłek wałka.

Przykłady: **10H7/f6** – pasowanie luźne, **10H7/s7** – pasowanie ciasne.

Rys. 1. Pasowanie na zasadzie stałego otworu

Zasada ta jest najczęściej stosowana ze względu na łatwiejszą obróbkę powierzchni zewnętrznych (wałków) niż otworów, co umożliwia zmniejszenie ilości użytych narzędzi i sprawdzianów do pomiaru otworów.

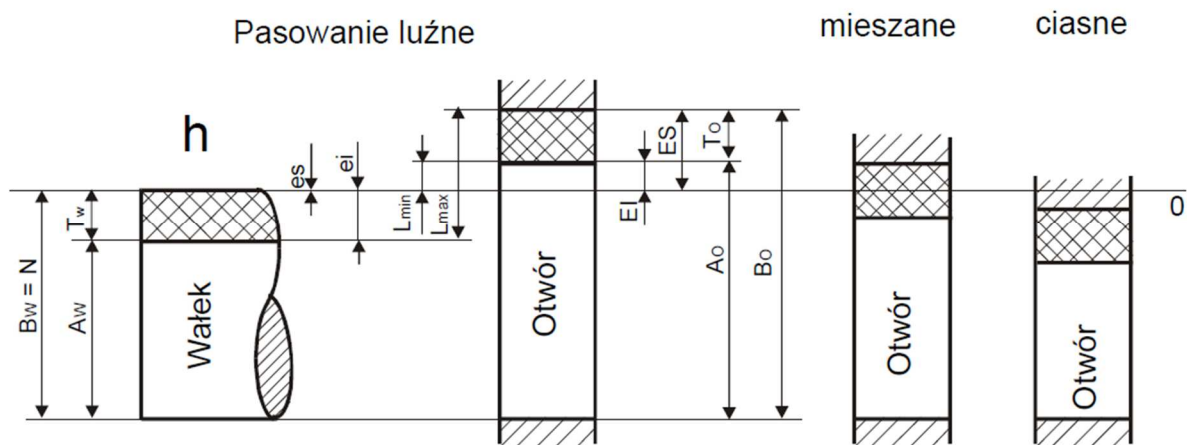
Pasowania wg zasady stałego otworu są uprzywilejowane. Pasowania wg zasady stałego wałka dopuszcza się tylko w przypadkach uzasadnionych. Stosownie do przyjętej zasady należy kojarzyć pola tolerancji normalne (lub specjalne) otworów i wałków w ten sposób, aby luzy i wciski graniczne spełniły wymagania wynikające z funkcji połączenia. Zaleca się, aby w pasowaniu wg zasady stałego otworu lub stałego wałka tolerancje otworu i wałka nie różniły się więcej niż o jedną klasę dokładności. W przypadku przyjęcia różnych tolerancji otworu i wałka należy dla otworu przyjmować klasę mniej dokładną.

Zasada stałego otworu jest stosowana powszechnie, ponieważ wymiary otworów są najczęściej wykonywane skokowo w zależności od wymiarów narzędzi (wiertła, rozwiertaków). Ponadto doświadczalnie stwierdzono, że wykonanie dokładnego otworu w tej samej klasie jest trudniejsze niż wałka.

Zasada stałego wałka – jest to zasada tworzenia pasowania, według której różne luzy i wciski wynikają z połączenia wałka podstawowego z otworami różnych polach tolerancji (wałek podstawowy jest to wałek, którego górna odchyłka jest równa zero $es=0$).

Zasada gdzie wymiar otworu (wewnętrzny) jest dopasowywany do wymiaru wałka (zewnętrznego). Średnicę wałka toleruje się zawsze w głąb materiału, $es=0$ (tolerowanie asymetryczne), żądane pasowanie uzyskuje się poprzez dobranie odchyłek otworu.

Przykłady: **10F8/h6** – pasowanie luźne, **10S7/h6** – pasowanie ciasne.

Rys. 2. Pasowanie na zasadzie stałego wałka

Zasadę tę stosuje się np. w przypadku potrzeby osadzenia wielu elementów na jednej średnicy wałka.

Symbole tolerancji:

(A – H), (a – h) – dotyczą pasowań luźnych,

(J – N), (j – n) – dotyczą pasowań mieszanych,

(P – U), (p – u) – dotyczą pasowań ciasnych.

Tabela 1. Nazwy pasowań

A, a	przestronne, bardzo luźne	M, m	wciskane
B, b	przestronne luźne	N, n	mocno wciskane
C, c	przestronne zwykłe	P, p	bardzo lekko wtlaczane
CD, cd	przestronne obrotowe	R, r	lekko wtlaczane
D, d	obrotowe bardzo luźne	S, s	wtlaczane
E, e	obrotowe luźne	T, t	mocno wtlaczane
EF, ef	obrotowe półluźne	U, u	bardzo mocno wtlaczany 1
F, f	obrotowe zwykłe	V, v	bardzo mocno wtlaczany 2
FG, fg	obrotowe półciasne	X, x	bardzo mocno wtlaczany 3
G, g	obrotowe ciasne	Y, y	bardzo mocno wtlaczany 4
H, h	suwliwe lub podstawowe	Z, z	bardzo mocno wtlaczany 5
JS, js	przylgowe symetryczne	ZA, za	bardzo mocno wtlaczany 6
J, i	Przylgowe	ZB, zb	bardzo mocno wtlaczany 7
K, k	lekko wciskane	ZC, zc	bardzo mocno wtlaczany 8